

Nr 175.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete; given Stockholms slott den 11 mars 1919.

Under åberopande av bilagda i statsrådet den 11 februari 1919 och denna dag samt i lagrådet den 3 mars 1919 förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga det vid förstnämnda statsrådsprotokoll fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Axel Schotte.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 11 februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anförde departementschefen, statsrådet Schotte.

I skrivelse den 11 januari 1919 har riksförsäkringsanstalten underställt Kungl. Maj:ts prövning förslag till vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916. Dessa förslag avse dels höjning av det i lagens 9 § stadgade belopp, 1,800 kronor, vartill genom olycksfall skadad persons årliga arbetsförtjänst högst må beräknas,

dels borttagande av den i lagens 2 § stadgade begränsningen i fråga försäkringens omfattning, jämlikt vilken såsom arbetare enligt lagen ej anses den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren, för år räknat, överstiger 5,000 kronor,

dels ock sådan ändring i lagen, att med olycksfall i arbete skulle likställas olycksfall, som inträffa på vägen från den skadades bostad till arbetet eller från arbetet till bostaden, såvida den skadade icke på grund av eget intresse eller av annan orsak, som icke står i samband med hans arbetsanställning, avvikit från de av honom vanligen använda vägar.

Såsom jag omförmålt vid föredragning av de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens sjätte huvudtitel för år 1920, har riks-försäkringsanstalten i skrivelse den 15 oktober 1918 med förslag till stat för riks-försäkringsanstalten för år 1920 uttalat, att anstalten ansåge av vikt, att en undersökning i vissa närmare angivna hänseenden komme till stånd, i vad mån det låte sig göra att genom ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, vilka icke behövde innebära rubbning i denna lagstiftnings principer, söka åstadkomma inskränkning i det över måttan betungande registrerings- och premiedebiteringsarbete, som för närvarande tyngde riks-försäkringsanstalten.

I enlighet med vad jag därvid antydde mig ämna hemställa, har numera Kungl. Maj:t uppdragit åt socialförsäkringskommittén, som i allt fall torde komma att framlägga förslag till vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, att i samband med fullgörande av sitt uppdrag taga under övervägande vad anstalten i omförmålda hänseenden anført.

Då nämligen vissa betydelsefulla bestämmelser i nämnda lag — de, som avse grunderna för ersättnings utgående vid sjukdom under karenstiden — enligt uttryckligt stadgande i lagen endast skola gälla, intill dess särskild lag om sjukförsäkring må varda genomförd, lärer redan på grund härav socialförsäkringskommittén komma att, i sammanhang med sitt förslag i övrigt, avgiva förslag jämväl till vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen.

Den vid tillämpningen av nämnda lag vunna erfarenheten har vidare ådagalagt, att vissa ändringar i lagen erfordras även i en del punkter, som ej berörts vare sig i riks-försäkringsanstaltens skrivelse den 15 oktober 1918 eller i den nu föreliggande framställningen. Vare sig en mer omfattande revision av olycksfallsförsäkringslagen bör komma till stånd eller eventuella ändringar i lagen böra begränsas till mer eller mindre principiella detaljer synes det vid sådant förhållande lämpligt att nu till omedelbart avgörande upptaga förslag endast i sådana hänseenden, beträffande vilka på grund av efter lagens tillkomst inträdda förändrade förhållanden eller vunnen erfarenhet snar ändring synes angelägen. För närvarande anser jag mig därför böra underställa Kungl. Maj:t endast de av riks-försäkringsanstalten väckta frågorna om höjning av den nämnda

maximigränsen å 1,800 kronor och om borttagande eller höjning av den berörda 5,000-kronorsgränsen samt i sammanhang därmed även om utvidgning av begreppet olycksfall i arbete till att under vissa betingelser omfatta även olycksfall på väg till eller från arbetet. Därjämte torde viss höjning böra ske av den under den s. k. karenstiden utgående sjukpenningen.

Höjning av
1800-kronors
gränsen.

Enligt 6 och 7 §§ olycksfallsförsäkringslagen skall vid olycksfall i arbete dels sjukpenning efter de 35 första dagarna efter dagen för olycksfallet (den s. k. karenstiden), dels ock livränta utgå i visst förhållande till den arbetsförtjänst, den skadade haft under ett år räknat tillbaka från olycksfallet (9 §). Vid förlust av arbetsförmågan utgår ersättning till skadad person med $\frac{2}{3}$ av den skadades (vid sjukpenning) dagliga eller (vid livränta) årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan med det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen — dock att sjukpenning ej utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst $\frac{1}{4}$ och livränta ej, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst $\frac{1}{10}$. I händelse av dödsfall utgår till änka eller änking samt minderårigt barn eller adoptivbarn ävensom eventuellt till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder, livränta likaledes beräknad efter den avlidnes årliga arbetsförtjänst enligt i 7 § angivna grunder.

Enligt lagens 9 § skall emellertid, som nämnts, om den årliga arbetsförtjänsten överstiger 1,800 kronor, det överskjutande beloppet ej tagas i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten 300 kronor, skall den beräknas till detta belopp.

Riksför-
säkrings-
anstalten.

Riksförsäkringsanstalten anför i denna del bland annat:

»I ålderdomsförsäkringskommitténs förslag fanns införd en statistik angående arbetslöner under åren 1910—1912 vid industriella företag m. fl. Denna statistik omfattade 29 yrkesgrupper. Av dessa grupper var det endast en grupp, vari medel-lönen för dag uppginge till 6 kronor. Däremot understeg för icke mindre än 22 grupper medellönen per dag 4 kronor. Enligt en i Svenska arbetsgivarföreningens lönestatistiska årsbok för år 1915 intagen tabell, upptagande 30 yrkesgrupper och omfattande 14,066 fackarbetare, hade nämnda år av dessa fackarbetare 18,35 % en arbetsförtjänst under 800 kronor, 24 % en arbetsförtjänst av 800—1,199 kronor, 45,92 % en arbetsförtjänst av 1,200—1,799 kronor och 11,73 % en arbetsförtjänst av 1,800 kronor och däröver. Motsvarande tabell i 1916 års årsbok, upptagande 41 yrkesgrupper och 17,515 arbetare, visar följande procenttal för nyssnämnda lönegrupper nämligen 14,11 %, 18,19 %, 48,67 % och 19,03 %. Ehuru icke någon säker jämförelse kan göras mellan dessa tabeller och den i kommitténs förslag intagna tabellen, torde emellertid så mycket av dessa tabeller framgå, att redan år 1915, sålunda innan kriget och därmed följande förhållanden gjort sig märkbart gällande

på löne marknaden, en ej oväsentlig löneförhöjning ägt rum från tiden för den i kommittébetänkandet angivna tabellen.

Levnadskostnaderna torde sedan krigsutbrottet numera hava stegrats med i allmänhet mellan 100 och 200 procent. Även om arbetslönerna icke hava kunnat hålla jämna steg med levnadskostnadernas ökning, har dock även lönenivån väsentligt höjts. Inom socialstyrelsen pågår för närvarande en omfattande utredning angående arbetslönerna, vilken är ämnad att föreligga i början av innevarande år. Redan för tiden till och med år 1917 kunde emellertid inom styrelsen fastslås, att arbetslönerna inom vissa yrkesgrupper inom hantverket, transportverksamhet m. m. ökats med omkring 6 % år 1915, ytterligare 15 % år 1916 och ytterligare 20 % år 1917. Lönenivåns allmänna stegring för jordbruksarbetare under åren 1913—1916 har av socialstyrelsen uppskattats till 30 à 35 %.

För ett flertal lägre statstjänare uppgår lönestegringen numera till över 100 %. Detsamma torde även gälla större delen arbetare i landet hos enskilda arbetsgivare inom industrien.

Även om man antager, att så småningom i mån av levnadskostnadernas förbilligande arbetslönerna skola komma att i högre eller mindre grad nedgå, ligger det dock i öppen dag, att 1,800 kronor såsom maximum i nu förevarande avseende är alltför lågt.

Det framgår också, att beträffande under tiden den 1 januari—den 1 december 1918 av riks försäkringsanstalten reglerade 2,679 skador, vilkas verkningar sträckt sig över karenstiden, den skadades arbetslön i 1,086 fall överstigit 1,800 kronor. Härvid är att beakta, att riks försäkringsanstalten i högre grad än de flesta av de enskilda försäkringsinrättningar, vilka meddela försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen, har att skaffa med arbetare hos mindre arbetsgivare, vilka ofta stå på en lägre lönenivå än arbetare hos de större industriella företagen. Om så ej vore förhållandet, skulle givetvis nämnda siffror visa sig än ogynnsammare.

De av riks försäkringsanstalten för sjukhjälpsersättning efter karenstiden fastställda lönebeloppen under tiden den 1 januari—den 30 november 1918 framgå av nedanstående sammanställning:

	Under 1,000 kr.	1,000— 1,400 kr	1,401— 1,800 kr.	Över 1,800 kr.
Män	251	410	643	1,070
Kvinnor	113	37	10	9
Minderåriga	94	31	4	7
Samtliga	458	478	657	1,086

Av följande tabell, som endast upptager personer, som vid olycksfallet uppnått 18 års ålder, framgår, bland annat, den verkliga och den enligt 9 § av lagen beräknade arbetsförtjänst i 321 fall, vari riks försäkringsanstalten tillerkänt invaliditetsersättning:

	Antal	Verklig årsinkomst enligt i anmälan lämnade uppgifter kronor	Medel- inkomst kronor
Beräknad inkomst 1,800 kronor.....	159	383,358: 02	2,411: 06
Beräknad inkomst mindre än 1,800 kronor	162	223,998: 76	1,382: 71
Samtliga	321	607,356: 78	1,892: 08

Av tabellen finner man, att för samtliga dessa 321 fall den skadades verkliga årsinkomst enligt i olycksfallsanmälan lämnade uppgifter i medeltal pr fall uppgått till 1,892 kronor, d. v. s. *överstigit* det nu gällande *maximum* för den beräknade årsinkomsten med inemot 100 kronor. För de 159 av dessa fall, i vilka den verkliga årsinkomsten överstigit 1,800 kronor, uppgår medelinkomsten pr år till ej mindre än 2,411 kronor.

På grund av vad sålunda anförts anser riks försäkringsanstalten en höjning av den i lagen bestämda högsta arbetsförtjänst, efter vilken ersättningar skulle utgå, böra företagas.

Vid en sådan höjning, som icke är avsedd att erhålla endast en provisorisk karaktär, finner riks försäkringsanstalten en viss försiktighet böra iakttagas med hänsyn till svårigheten att beräkna penningvärdets fluktuationer samt till att en del ersättningar, såsom tillerkända livräntor, komma att utgå under lång tid framåt. Riks försäkringsanstalten anser därför, att vid höjningen icke får fästas avgörande betydelse vid graden av penningvärdets nuvarande fall. På grund härav anser sig riks försäkringsanstalten icke böra föreslå högre höjning av ifrågakomma arbetsförtjänst än med $33\frac{1}{3}$ % av det för närvarande i lagen stadgade belopp, det vill säga en höjning från 1,800 kronor till 2,400 kronor.»

Försäkrings-
rådet.

Försäkringsrådet har i sitt ovanberörda utlåtande över riks försäkringsanstaltens förslag anført:

En höjning av ifrågavarande belopp måste på grund av de förhållanden, som nu rådde på det ekonomiska området, anses vara fullt berättigad. Framhållas borde emellertid, att en mera betydande höjning för vissa industrier syntes komma att medföra en avsevärt ökad ekonomisk belastning. Om än ett ännu högre maximibelopp än det av riks försäkringsanstalten föreslagna av 2,400 kronor skulle kunna anses önskvärt, syntes därför nödig försiktighet bjuda att nu icke gå längre än riks försäkringsanstalten föreslagit.

Departements-
chefen.

Lika med riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet finner även jag en höjning av ifrågavarande maximibelopp vara erforderlig. Levnadskostnadernas allmänna stegring och lönenivåns därmed sammanhängande höjning, jämfört med vid lagens tillkomst rådande och då till grund lagda förhållanden, betinga givetvis en sådan höjning.

Enligt vad jag inhämtat, har såsom preliminärt resultat av den av riks försäkringsanstalten omförmälda, inom socialstyrelsen verkställda utredningen angående lönenivåns höjning under kristiden framgått, att den genomsnittliga löneökningen för män och kvinnor, vuxna och minderåriga tillsammans tagna, inom industrin i allmänhet under tiden 1913—1917 uppgått till omkring 45 % samt under tiden 1913—30 september 1918 till minst 90 %. Beträffande lantarbetarna har under perioden 1913—1918 daglönen för de manliga och kvinnliga daglönarna i arbetsgivarens kost stigit med i genomsnitt respektive 100 och 115 %. För de manliga daglönarna i egen kost har ökningen varit omkring 130 % och för tillfälliga kvinnliga daglönare i egen kost nära 150 %.

Såsom riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet framhållit, lär emellertid vid fråga om höjning av förevarande belopp en viss försiktighet vara av nöden; och har jag med hänsyn härtill intet att erinra med avseende å det av riksförsäkringsanstalten föreslagna och av försäkringsrådet förordade beloppet 2,400 kronor. Härigenom skulle vid fullständig oförmåga till arbete den dagliga sjukpenningen efter utgången av karenstiden komma att höjas från för närvarande utgående 3 kronor 29 öre om dagen till 4 kronor 38 öre om dagen och livränta till skadad arbetare från 1,200 till 1,600 kronor om året. Vid dödsfall skulle, med för sådant fall i lagens 7 § angiven begränsning, livräntor till änking eller änka komma att höjas från 450 till 600 kronor, till minderårigt barn från 300 till 400 kronor och till den avlidnes fader eller moder från 450 till 600 kronor om året.

I sammanhang med höjningen av ifrågavarande maximibelopp synes mig emellertid även höjning böra ske av det minimibelopp, 300 kronor, vartill, likaledes enligt lagens 9 §, den årliga arbetsförtjänsten lägst skall beräknas. Detta belopp synes mig skäligen böra bestämmas till 450 kronor.

Såsom ovan erinrats, skall enligt lagens 2 § såsom arbetare i lagens mening ej anses den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren för år räknat överstiger 5,000 kronor.

**Borttagande
eller höjning
av 5,000-kro-
nors-gränsen.**

Riksförsäkringsanstalten har i sin ifrågavarande framställning erinrat om vad riksförsäkringsanstalten på sin tid anfört i avgivet yttrande över ålderdomsförsäkringskommitténs förslag till olycksfallsförsäkringslag, vilket förslag ligger till grund för den gällande olycksfallsförsäkringslagen.

**Riksförsäk-
ringsanstalten.**

I detta förslag hade, anför riksförsäkringsanstalten, upptagits den begränsning i ifrågavarande avseende, som den gällande lagen innehåller. Och hade kommittén härutinnan framhållit, att, om än bestämmelserna i förevarande avseende vore ganska växlande i den utländska lagstiftningen, framginge dock av dessa bestämmelsers karaktär, att man i allmänhet icke velat principiellt skilja mellan arbetare och för yrkesdriften anställda personer, utan ansett riktigt att — om än med viss begränsning — medtaga även personer av sistnämnda slag. För sin del ansåge kommittén, att lagstiftningen principiellt borde utsträckas till tjänstemän, som vore anställda hos arbetsgivaren. Kommittén hade härvid i anslutning till ett flertal utländska lagar dock funnit skäligt bestämma ett särskilt belopp för årsförtjänsten såsom gräns för delaktighet i försäkringen och därjämte satt denna gräns så högt som till 5,000 kronor för att i så stor utsträckning som möjligt medtaga alla de personer (ingenjörer, tekniker, handelsbiträden och dylika), för vilka försäkringen kunde anses äga avsevärd betydelse. Då lönegränsen satts så högt, komme utan tvivel alla egentliga arbetare att omfattas av lagen och syntes därför att, såsom i vissa utländska lagar, någon skillnad mellan tjänstemän och arbetare i förevarande hänseende ej behövde göras.

Riksförsäkringsanstalten yrkade i sitt över förslaget avgivna yttrande, att för arbete, som ej vore att anse såsom kroppsarbete och bedrevs under sådana förhållanden, att faran för olycksfall vore synnerligen ringa, Kungl. Maj:t måtte äga medgiva undantag från försäkringen. I anslutning härtill hemställde riksförsäkringsanstalten, att den ifrågavarande i förslaget upptagna avlöningsgränsen av 5,000 kronor måtte bortfalla; och yttrade riksförsäkringsanstalten härvid bland annat: En dylik avlöningsgräns måste alltid bliva mer eller mindre godtycklig, bland annat även med hänsyn till de växlande levnadskostnaderna å olika orter i vårt land. Då vidare avlöningsförmånerna kunde växla från tid till annan, torde svårigheter ofta uppstå att träffa avgörande, om försäkringsskyldighet föreläge eller ej, och ifrågavarande ändring vore därför ur förvaltningssynpunkt till avsevärd fördel. Härtill komme, att en del arbetsledare i synnerligen farliga yrken, t. ex. ingenjörer och tekniker vid gruvor, kraftstationer, fabriker med explosionsfara, kanonverkstäder (med provskjutning), som hade en avlöning överstigande 5,000 kronor, uteslötes från olycksfallsförsäkringen, oaktat de kunde anses vara i särskild grad utsatta för olycksfallsrisk och endast med svårighet eller alls icke kunde antagas erhålla enskild försäkring. Det skulle kunna inträffa, att personer, som närmast borde betraktas som arbetsförmän och sålunda enligt 1901 års lag angående ersättning för olycksfall i arbete hade rätt till ersättning, på grund av ifrågavarande bestämmelse ej komme att inbegripas under försäkringen. Hos riksförsäkringsanstalten hade t. ex. sökts försäkring för verkmästare vid industriell anläggning, som haft avlöning vida överstigande 5,000 kronor. Av anförda skäl ville riksförsäkringsanstalten — under förutsättning att riksförsäkringsanstaltens förslag om befogenhet för Konungen att från försäkringen undantoges ofarligt arbete bifölles — hemställa, att den av kommittén förslagna avlöningsgränsen helt och hållet borttoges.

Kungl. Maj:ts förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete innehöll icke någon bestämmelse om sådan avlöningsgräns, varom nu är fråga. Däremot hade i 3 § intagits bestämmelse om, att Konungen skulle äga från tillämpningen av lagen undantaga bland annat arbetare, som användes till arbete av synnerligen ofarlig beskaffenhet.

Dävarande departementschefen framhöll vid föredragning för Kungl. Maj:t av lagförslaget, bland annat, att det syntes honom, som om samtliga de erinringar, vilka gjorts beträffande avlöningsgränsen 5,000 kronor, skulle komma att förlora sin egentliga betydelse, därest den bestämmelsen komme att inflyta i i lagen, att Kungl. Maj:t ägde att från lagens tillämpning undantaga arbetstagare inom ofarliga yrken. På grund av denna bestämmelse bleve nämligen Kungl. Maj:t i tillfälle att undantaga just sådana arbetstagare, vilka huvudsakligen avsåges med de gjorda anmärkningarna eller personer, som i egenskap av affärschefer, kontorsbiträden, tjänstemän o. s. v. i allmänhet åtnjote högre avlöning än 5,000 kronor. Å andra sidan finge med en dylik begränsning av lagens tillämpningsområde en bestämmelse om viss lönegräns på skäl, som av riksförsäkringsanstalten och jämväl från annat håll framhållits, anses olämplig. Därigenom skulle nämligen en del ingenjörer, fartygsbefälhavare m. fl., med vilkas verksamhet en avsevärd yrkesfara ofta vore förbunden, ävensom vissa arbetsförmän, vilka omfattades av nuvarande lag, komma att uteslutas från en för dem ofta välbehörlig försäkring. På grund därav föreslog departementschefen, att bestämmelsen om en viss lönegräns ej måtte intagas i lagen.

Det för behandling av lagförslaget av 1916 års riksdag tillsatta särskilda utskottet insatte i 2 § en bestämmelse om en avlöningsgräns av 5,000 kronor, men borttog i 3 § av Kungl. Maj:ts förslag bestämmelsen om, att Konungen skulle äga att från lagens tillämpning undantaga arbetare, som användes till arbete av synnerligen ofarlig beskaffenhet.

Utskottet yttrade i sammanhang med ifrågavarande förändringar av Kungl. Maj:ts förslag, att, därest den nämnda bestämmelsen om Kungl. Maj:ts rätt att från lagens tillämpning undantaga arbetare, som användes till arbete av synnerligen ofarlig beskaffenhet, borttoges, förfölle det skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att borttaga den av kommittén föreslagna lönegränsen av 5,000 kronor. Då jämväl, på sätt av kommitténs utredning i denna del framginge, åtskilliga skäl talade för bibehållandet av en dylik gräns, som syntes väl överensstämmande med ifrågavarande lagstiftnings grunder, hade utskottet ansett en bestämmelse i sådant syfte, motsvarande den av kommittén föreslagna, böra intagas i 2 § andra stycket.

Härefter anför riksförsäkringsanstalten vidare:

»Den erfarenhet riksförsäkringsanstalten redan vunnit vid tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag, finner riksförsäkringsanstalten hava bekräftat riktigheten av de av riksförsäkringsanstalten vid avgivande av sitt yttrande över kommittébetänkandet angivna skäl för borttagandet av ifrågakomna lönegräns 5,000 kronor — detta oavsett den löneförhöjning på arbetsmarknaden, som efter lagens tillkomst inträtt.

Denna löneförhöjning har emellertid åstadkommit, att det antal personer, som utestängts från lagen, ehuru de rätteligen såväl enligt kommitténs som utskottets åsikt med hänsyn till olycksfallsrisken och övriga förhållanden bort komma in under densamma, givetvis kommit att utgöra ett betydligt avsevärdare antal än kommittén och utskottet kunnat förutse vid bestämmandet av lönegränsen till 5,000 kronor.

Då det icke torde kunna förutsägas, om, när eller i vad mån en reducering av arbetslönerna kan vara att förvänta, finner riksförsäkringsanstalten detta utgöra ytterligare ett skäl till att ifrågakomna lönegräns av 5,000 kronor icke bör bibehållas.

Det torde i sammanhang härmed böra framhållas, att de i 9 § av lagen intagna bestämmelser angående beräkandet av den årliga arbetsförtjänsten endast hava avseende på arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omnämles, men däremot icke på den avlöning, som i 2 § andra stycket omnämnes. En följd härav är, att vid beräkandet av nyssnämnda avlöning skall medräknas jämväl den högre avlöning än vanligt, som en person kan hava åtnjutit av arbetsgivaren på grund av övertidsarbete eller på grund av särskilda förhållanden. Sålunda inberäknas i avlöningen samtliga av en person åtnjutna krigstids- och dyrtidstillägg, oavsett arten av desamma. Det har vid tillämpningen av 1916 års lag visat sig, att icke endast sådana personer, som i riksförsäkringsanstaltens yttrande över kommittébetänkandet omförmälas (ingenjörer, tekniker etc.), utan även till vissa kategorier av yrkesgrupper hörande kroppsarbetare och med kroppsarbetare tämligen likställda personer icke sällan komma till en årsavlöning hos arbetsgivaren överstigande 5,000 kronor.

Om sålunda anses, att en bestämmelse av en lönegräns av 5,000 kronor icke bör oförändrad bibehållas, torde emellertid kunna invändas, att lönegränsen

icke bör helt och hållet borttagas, utan endast en höjning av densamma bör ske. Mot endast en höjning av lönegränsen får riks-försäkringsanstalten andraga de skäl, riks-försäkringsanstalten redan i sitt yttrande över kommittébetänkandet an-fört, nämligen att en avlöningsgräns alltid måste bliva mer eller mindre godtyck-lig, bland annat, även med hänsyn till de växlande levnadskostnaderna å olika orter i vårt land. Då vidare avlöningsförmånerna, såsom särskilt senare årens erfarenhet giver vid handen, kunna växla från tid till annan, uppstå ofta svårig-heter att träffa avgöranden, om försäkringsskyldighet föreligger eller ej. Ur för-valtnings synpunkt måste borttagandet av avlöningsgränsen vara till avsevärd fördel.

Det har vid lagens tillämpning visat sig, att denna gräns av 5,000 kronor förorsakar såväl arbetsgivarne vid avlämnande av löneuppgifter som riks-försäkrings-anstalten vid dessa uppgifters granskning och försäkringsavgifternas beräkning betydande besvär och avsevärda svårigheter.

Det har hänt — och kommer antagligen i än högre grad vid bibehållandet av en lönegräns att hända — att en persons avlöning hos arbetsgivaren, för år räknat, vid tiden för ett honom övergånet olycksfall icke kan beräknas överstiga lönegränsen, men att avlöningen vid tiden för löneuppgifternas avlämnande måste av praktiska skäl, för år räknat, hos arbetsgivaren beräknas överstiga — ofta i väsentlig grad — densamma. Personen kommer då icke att av arbets-givaren upptagas i löneuppgifterna, och någon premie kommer förty ej heller att påföras arbetsgivaren för en sådan person, oaktat att denne intill den tid, då avlöningen icke kan beräknas överstiga lönegränsen, erhåller lagstadgad ersätt-ning vid inträffat olycksfall.

Riks-försäkringsanstalten anser därför, såsom riks-försäkringsanstalten förut framhållit, att avlöningsgränsen bör helt och hållet borttagas.»

Mot riks-försäkringsanstaltens förslag i denna del har en av anstal-tens byråchefer reserverat sig under framhållande, att liknande skäl, som vid lagens tillkomst auförts till stöd för en begränsning i omförmälda avseende, syntes fortfarande äga giltighet, samt att de av riks-försäkrings-anstalten framförda anmärkningarna mot varje begränsning därutinnan väsentligen förlorade i betydelse genom att höjningen av den nu gällande avlöningsgränsen, 5,000 kronor, gjordes tämligen avsevärd, sålunda att exempelvis arbetare med en avlöning, som överstege 8,000 eller 10,000 kronor för år räknat, förbleve oberörda av försäkringen.

Försäkringsrådet har anfört följande:

Försäkrings-
rådet.

»Beträffande den av riks-försäkringsanstalten föreslagna ändringen i 2 § av lagen torde av de skäl, riks-försäkringsanstalten i sin skrivelse anfört, vara tydligt, att den i paragrafen bestämda avlöningsgränsen av 5,000 kronor nu-mera måste anses vara för låg. Vid en eventuell höjning synes lägre belopp än 7,500 kronor icke böra ifrågakomma, och torde möjligen kunna ifrågasättas, huruvida icke gränsen borde bestämmas till en årsavlöning av 9,000 kronor. En del egentliga yrkesarbetare med farlig sysselsättning ävensom ingenjörer, fartygs-befälhavare och dylika, för vilka olycksfallsrisken ofta är synnerligen avsevärd,

torde nämligen eljest icke komma att inbegripas under försäkringen. Försäkringsrådet har emellertid för sin del ej heller något att erinra mot att ifrågavarande lönegräns, på sätt riks-försäkringsanstalten hemställt, helt borttages. Den utvidgning av försäkringen, som skulle bli en följd härav, torde icke få större betydelse. Antalet personer, som därigenom skulle komma att indragas under försäkringen, är nämligen obetydligt, och olycksfallsrisken i de arbeten, i vilka de äro sysselsatta, torde i det övertvägande flertalet fall vara jämförelsevis liten. Därjämte skulle, såsom riks-försäkringsanstalten anført, ett borttagande av lönegränsen givetvis i sin mån underlätta arbetet med försäkringens handhavande. Å andra sidan skulle dock härigenom sådana personer bli delaktiga av försäkringens förmåner, vilka på grund av sin ekonomiska ställning ej äro i behov därav. Denna synpunkt synes dock vara av underordnad betydelse.»

För min del finner jag med hänsyn särskilt till den vidsträckta omfattning ifrågavarande lagstiftning i vårt land äger — i det den även omfattar alla arbetare inom handel och därmed jämförliga mer ofarliga yrken — övertvägande skäl tala för, att någon rubbning nu icke sker i den princip i förevarande avseende, som, på sätt ovan antytts, vid lagens tillkomst ansågs väl överensstämma med den ifrågavarande lagstiftningens grunder.

Departement-
chefen.

Liknande skäl — levnadskostnadernas stegring och lönenivåns allmänna höjning — som anförts för en höjning av förutberörda maximibelopp, 1,800 kronor, göra sig emellertid även gällande beträffande nu ifrågavarande belopp, 5,000 kronor. En höjning av sistnämnda belopp till det av försäkringsrådet ifrågasatta, 9,000 kronor, synes mig härvid lämplig. Därigenom lära, såsom försäkringsrådet anmärkt, de egentliga yrkesarbetarna med farlig sysselsättning ävensom de tjänstemän hos enskilda arbetsgivare, för vilka den sociala olycksfallsförsäkringen kan vara av någon egentlig betydelse, komma att inbegripas under försäkringen, liksom ock de av riks-försäkringsanstalten framhållna olägenheterna av en begränsning i ifrågavarande avseende bli väsentligen undanröjda. Därest erfarenheten skulle komma att visa, att genom den nu föreslagna höjningen dessa ändamål ej tillfredsställande nås, lär det böra komma under övertvägande, huruvida i enlighet med riks-försäkringsanstaltens förslag varje begränsning i förevarande avseende bör bortfalla.

Rörande frågan om höjning av sjukpenningen under karenstiden anför riks-försäkringsanstalten i sin ifrågavarande framställning:

Höjning av
sjukpen-
ningen under
karenstiden.

Ellern frågan om storleken av den i penningar utgående ersättningen under första tiden efter inträffat olycksfall icke kan anses i den sociala olycksfallslagstiftningen intaga samma betydelsefulla ställning, som frågan om ersättning vid invaliditet eller långvariga sjukdomsfall, har dock givetvis i sammanhang med nu

Riks-försäk-
rings-
anstalten.

föreliggande frågor av riks försäkringsanstalten tagits under överbägande, huruvida icke en höjning av sjukpenningen under karenstiden — de 35 första dagarna efter olycksfallet — borde vidtagas. Med bibehållande av den grund — storleken av den pensionsavgift, som enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den skadade påförts — efter vilken berörda sjukpenning för närvarande utgår, har riks försäkringsanstalten emellertid icke funnit någon så tillfredsställande lösning av denna fråga, att riks försäkringsanstalten ansett sig kunna inkomma med förslag till höjning av den under karenstiden utgående sjukpenningen. En höjning av sjukpenningen med ett belopp av exempelvis 1 krona skulle leda till att i ett antal fall, som säkerligen bleve rätt avsevärt, sjukpenningens storlek komme att överstiga den arbetsförtjänst, som enligt 9 § skulle beräknas för den skadade. Sjukpenningen skulle sålunda för en person, som påförts tretton kronor i pensionsavgift, vilken avgift påföres den, som föregående år taxerats till ett belopp av 1,200 kronor eller därutöver, komma att utgå med 3 kronor 50 öre om dagen. Detta gör 1,277 kronor 50 öre för år räknat. Den skadades dagsinkomst enligt taxeringen skulle förty komma att understiga den dagliga sjukpenningen. Ett sådant förhållande skulle jämväl komma att inträda vid enahanda höjning av de sjukpenningar, som utgå vid lägre pensionsavgifter. På grund av den provisoriska karaktär, som enligt lagen bestämmelserna om ersättning under karenstiden för närvarande hava i avvaktan på, att en särskild lag om sjukförsäkring må vara genomförd, har riks försäkringsanstalten ej heller ansett sig böra inkomma med förslag angående sjukpenning under karenstiden efter andra grunder än de i lagen för närvarande gällande.»

Mot riks försäkringsanstaltens yttrande i denna del har en av anstaltens byråchefer reserverat sig under yrkande att viss höjning måtte ske av sjukpenningen under karenstiden.

Departements-
chefen.

Enligt 37 § olycksfallsförsäkringslagen utgår sjukpenning under karenstiden efter storleken av den pensionsavgift, lägst 3 kronor och högst 13 kronor, som enligt lagen om allmän pensionsförsäkring påförts den skadade. Pensionsavgiftens storlek är beroende av den skadades taxering under året närmast före det, varunder pensionsavgift påföres. Densamma utgör lägst 3 kronor, och därutöver erläggas 2 kronor, om inkomsten uppgår till 500, men ej till 800 kronor, 5 kronor, om inkomsten uppgår till 800, men ej till 1,200 kronor, och 10 kronor, om inkomsten uppgår till 1,200 kronor eller mera. Sjukpenningen växlar mellan lägst 1 krona om dagen, om pensionsavgift ej påförts eller om pensionsavgiften utgör 3 kronor, och lägst 2 kronor 50 öre om dagen, om pensionsavgiften utgör sammanlagt 13 kronor, d. v. s. om inkomsten uppgår till 1,200 kronor eller mera. Vid en inkomst, som uppgår till 500, men ej till 800 kronor (pensionsavgift sammanlagt 5 kronor), utgör den dagliga sjukpenningen 1 krona 25 öre och vid en inkomst, som uppgår till 800, men ej till 1,200 kronor (pensionsavgift sammanlagt 8 kronor), utgör den 1 krona 75 öre.

Skulle nu den dagliga sjukpenningen under karenstiden höjas med exempelvis 1 krona för *varje* av de sålunda angivna kategorierna, skulle den dagliga sjukpenningen komma att överstiga den dagliga arbetsförtjänsten i alla fall, där den årliga arbetsförtjänsten understeg 1,004 kronor, ävensom i fall, där den uppginge till 1,200, men icke till 1,278 kronor. Och den dagliga sjukpenningen skulle komma att överstiga $\frac{2}{3}$ av den dagliga arbetsförtjänsten — d. v. s. vad som enligt lagen skall utgå i ersättning efter karenstidens utgång — i alla fall, där den årliga arbetsförtjänsten understeg 1,917 kronor.

Skulle den dagliga sjukpenningen under karenstiden genomgående höjas med endast 50 öre, skulle den komma att överstiga den dagliga arbetsförtjänsten, när den årliga arbetsförtjänsten antingen understeg 639 kronor eller också växlade emellan lägst 800 och högst 821 kronor. Den skulle komma att överstiga $\frac{2}{3}$ av den dagliga arbetsförtjänsten i alla fall, där den årliga arbetsförtjänsten understeg 1,643 kronor.

En höjning av den dagliga sjukpenningen beträffande samtliga fyra ovan angivna kategorier synes mig alltså knappast vara att förorda. Sjukpenningens belopp under karenstiden är nämligen — inom de gränser sådant låter sig förenas med principen om pensionsavgiften såsom grund för sjukpenningens beräkning — som det synes med rätta, tillmätt med rimlig hänsyn tagen till beloppet av den sjukpenning, som i händelse av sjukdomens fortvaro efter sagda tid lagenligt skall utgå.

I samma mån emellertid som höjning sker av ovan omförmälda maximibelopp av årlig arbetsförtjänst, 1,800 kronor, vilket för närvarande får tagas i beräkning vid bestämmande av ersättning efter karenstiden, samt därmed även sjukpenningen efter samma tid höjes, i samma mån blir det angeläget, att åtminstone vid fråga om inkomsttagare, vilka därav beröras, höjning även äger rum av sjukpenningen under karenstiden. Detta synes mig, utan rubbning för övrigt av ovan angivna grunder för sjukpenningens beräkning under karenstiden, lämpligen kunna ske därigenom, att den klass inkomsttagare, som påförts den högsta pensionsavgiften, 13 kronor, i nu förevarande hänseende uppdelas i två kategorier. För dem, som taxerats till 1,200 kronor, men ej till ett visst högre belopp — vilket skäligen synes kunna sättas till 1,800 kronor — synes sjukpenningen kunna bibehållas vid 2 kronor 50 öre. De däremot, beträffande vilka det till grund för pensionsavgiften lagda taxerade beloppet uppgår till 1,800 kronor eller mera, synas mig höra i daglig sjukpenning erhålla 3 kronor 50 öre. Då på den

debetsedel, där vederbörande för allmän pensionsförsäkring debiterats — utöver i allmänhet i annat sammanhang debiterad grundavgift 3 kronor — tilläggsavgift i ifrågavarande fall med 10 kronor, underrättelse även lämnas om storleken av det taxerade belopp, med stöd av vilket sistnämnda avgift påförts, lär någon svårighet eller omgång i praktiskt avseende icke komma att möta varken för arbetaren eller arbetsgivaren eller för försäkringsinrättningen vid tillämpning av en dylik regel.

Såsom ovan erinrats, äro olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser om sjukpenning under karenstiden endast provisoriska och skola gälla blott till dess särskild lag om sjukförsäkring kan komma att träda i kraft. Vid anförda förhållande anser jag icke någon eljest ur flere synpunkter önskvärd mera principiell ändring nu böra äga rum i gällande grunder för sjukpenningens beräkning under karenstiden.

Jag tillstyrker alltså, att ändring nu sker i olycksfallsförsäkringslagens 37 § endast i av mig ovan angivet syfte.

Ersättning
vid olycksfall
på väg till
eller från
arbetet.

Enligt 1 § olycksfallsförsäkringslagen avser försäkringen »skada till följd av olycksfall i arbetet». Riksförsäkringsanstalten ifrågasätter nu införande i lagen av en bestämmelse, att olycksfall på väg till eller från arbetet under vissa betingelser böra ingå under den obligatoriska försäkringen. Anstalten anför i denna del följande:

Riksförsäk-
rings-
anstalten.

»Beträffande den närmare innebörden av nämnda uttryck, »olycksfall i arbete» uttalade 1916 års riksdags särskilda utskott — i anledning av motionsvis framställda yrkanden, att i lagtexten måtte närmare definieras begreppet olycksfall i arbete — bland annat, att i allmänhet såsom olycksfall, för vilket ersättning borde utgå, hade betraktats olycksfall, som träffade arbetare inom arbetsområdet, även då han icke vore sysselsatt med sitt egentliga arbete, till exempel på vägen från eller till arbetet, i vad den fölle inom arbetsområdet. Vidare utginge ersättning vid olycksfall på väg till eller från arbete, då arbetaren färdades med ett arbetsgivarens, för arbetarna avsett transportmedel eller arbetaren enligt arbetsgivarens uppdrag begåve sig från en arbetsplats till en annan eller från det egentliga arbetsstället skickades till utarbete på annan plats (till exempel montörer) eller då arbetaren till eller från bostaden medförde föremål, som skulle bearbetas eller som bearbetats. Jämväl i fråga om dessa fall måste man emellertid, framhöll utskottet, fasthålla den allmänna regeln, att orsakssammanhang skall föreligga mellan företaget och verksamheten.

Utskottets yttrande i oförmälda del hänförde sig till den praxis, som följts vid tillämpningen hos domstolarna och inom riksförsäkringsanstalten av 1901 års berörda lag.

Vad utskottet sålunda uttalade står i huvudsaklig överensstämmelse med de principer, som tillämpas i en del av den utländska lagstiftningen så till exempel med vad som gäller i Norge enligt lag den 13 augusti 1915, i Danmark enligt lag den 6 juli 1916 och enligt den tyska riksförsäkringsordningen.

Emellertid har i den utländska lagstiftningen jämväl andra principer gjort sig gällande.

Under senare åren kan sålunda i den utländska lagstiftningen spåras en tendens att, även då arbetsgivaren bär kostnaden för försäkringen, genom lagstiftning bekräfta och delvis även ytterligare utsträcka den så småningom redan genom praxis i viss grad utbildade rätt för arbetaren till ersättning för olycksfall på väg till eller från arbetet.

Sålunda har *dels* i Österrike genom lag den 21 augusti 1917 det tillägg skett till förut gällande lag, att med olycksfall i arbete likställes olycksfall, som drabbar arbetaren på väg från bostaden till arbetet eller från arbetet till bostaden, såvida den försäkrade icke på grund av ett eget intresse eller av annan orsak, som icke står i samband med hans arbetsanställning, avvikit från den vanliga vägen till arbetet, *dels ock* i den för Finland gällande förordning av den 18 augusti 1917 om arbetares olycksfallsförsäkring stadgats, att såsom kroppsskada, uppkommen genom olycksfall i arbete, skall anses — förutom skada, som drabbar arbetare, då han befinner sig på sådant till arbetsplatsen hörande område, varest han icke genom uttrycklig föreskrift förbjudits att uppehålla sig — skada, som drabbar honom utom arbetsplatsen »därest han är stadd på uppdrag av arbetsgivaren eller under färd till eller från arbetsplatsen och färden på grund av arbetsplatsens läge är förenad med särskild fara».

I den mån som försäkringen kommer att omfatta jämväl arbetare med synnerligt vidsträckt arbetsområde, såsom skogsarbetare, lantbruksarbetare med flera, kommer givetvis en tanke på lagstadgad ersättning för olycksfall under vägen till eller från arbetsplatsen att tränga sig fram.

En stor del av nyssnämnda arbetare hava sina bostäder inom arbetsområdet (jordegendomen, skogsbruket) och komma i följd härav med den praxis, som redan utbildat sig, dessa arbetare, att, därest icke särskilda omständigheter föreligga, erhålla ersättning för olycksfall, som inträffa på väg till eller från arbetet.

Men då dessa arbetare erhålla ersättning för olycksfall på väg till eller från arbetet, torde icke kunna undgås, att det för andra arbetare, som utsätts för lika stora faror på vägen från sin bostad till arbetsplatsen, ställer sig som en orättvisa, att icke de i likhet med nyssnämnda arbetare erhålla ersättning.

Det kan visserligen härutiinnan invändas, att arbetsgivaren, där det är fråga om hans egen mark, äger tillsyn över den väg, arbetaren har att färdas, vilket däremot — åtminstone i allmänhet — icke är förhållandet beträffande väg, som ligger utom hans ägande område. Denna invändning kan ju hava ett visst berättigande, men fråga är, om en sådan tillsyn i någon ens nämnvärd mån kan sägas hava inflytande på den allmänna olycksfallsrisken, som arbetaren under enahanda lokalförhållanden inom och utom arbetsområdet utsätter sig för. Undantagsfall kunna ju tänkas, där arbetsgivaren, om vägen varit förlagd inom hans område, på grund av tillsyn över densamma skulle hava undanröjt den olycksfallsrisken, som förorsakat olycksfallet.

Man torde ock ej helt få bortse från, att arbetaren, då han begiver sig från sin bostad till arbetsplatsen eller från arbetsplatsen till sin bostad, dock utan sitt eget förvållande utsättes för en viss nödvändig olycksfallsrisk, som kan sägas stå i sådant samband med arbetet, att denna risk kan betecknas såsom en utstrålning av olycksfallsrisken i arbetet — detta oavsett huruvida arbetsgivaren genom sitt åtgörande kan hava något inflytande på olycksfallsrisken eller ej.

Till riksförsäkringsanstalten har från såväl arbetsgivare- som arbetarehåll såsom önskemål framställts, att olycksfallsförsäkringslagen måtte omfatta olycksfall på väg till eller från arbetet.

Slutligen torde böra omnämnas, att, oaktat den formulering lagen för närvarande har, till riksförsäkringsanstalten, frånsett anmälningar beträffande arbetare, som utföra arbete för statens räkning eller som avse i ömsesidiga bolag försäkrade arbetare — under tiden den 1 januari — den 30 november 1918 för ersättnings utbekommande inkommit ej mindre än 137 anmälningar om olycksfall, i vilka anmälningar uppgivits, att olycksfallen inträffat på väg till eller från arbete, utan att arbetsgivaren tecknat försäkring för olycksfall utom arbetet. Av dessa 137 ärenden voro den 1 december 1918 13 ännu beroende på utredning, som av riksförsäkringsanstalten infordrats. I 44 fall hade genom riksförsäkringsanstaltens beslut olycksfallet ansetts såsom olycksfall i arbetet, och hava i enlighet därmed de skadade tillerkänts ersättning. Återstående 80 fall hava av riksförsäkringsanstalten icke ansetts såsom olycksfall i arbetet, vadan i dessa fall ersättning från riksförsäkringsanstalten icke kunnat tillerkännas den skadade.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, anser riksförsäkringsanstalten det motiverat, att arbetare i allmänhet må erhålla ersättning för olycksfall på väg till och från arbetet, samt att stadgande härom intages i lagen».

Tre av de i ärendet deltagande ledamöterna i riksförsäkringsanstalten hava reserverat sig mot framställningen i denna del, varjämte en ledamot, med framhållande bland annat att efter hans mening olycksfallsförsäkringslagen i vida högre grad tarvade revision i andra angivna avseenden, antecknat sig tveksam i denna punkt.

Försäkrings-
rådet.

Försäkringsrådet anför följande:

»Vad angår riksförsäkringsanstaltens hemställan om sådan ändring i lagen, att olycksfall, som inträffa på vägen till och från arbetet, i vissa fall skulle likställas med olycksfall i arbetet, torde denna fråga vara av mera principiell natur och i viss mån av samma beskaffenhet, som det av ålderdomsförsäkringskommittén förordade förslaget att under olycksfallsförsäkringen inbegripa jämväl vissa av de s. k. yrkessjukdomarna. Då, enligt vad försäkringsrådet under hand erfarit, socialförsäkringskommittén i sammanhang med sitt förslag till sjukförsäkring torde komma att framlägga förslag till en del ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, synes det vara lämpligast, att riksförsäkringsanstaltens framställning i nu förevarande avseende upptages till behandling i samband med berörda förslag till ändringar av lagen».

Riksför-
säkrings-
anstalten.

I en särskild skrivelse den 31 januari 1919 har riksförsäkringsanstalten därjämte ingivit avskrifter av några fall ur rättspraxis »till belysande av den tveksamhet, som med lagens nu gällande bestämmelser i berörda avseende kunna uppstå».

I en till mig ingiven P. M. har riksförsäkringsanstaltens chef, generaldirektören May, ytterligare anført bland annat:

»Just denna fråga om ersättning för olycksfall på väg till och från arbetet är en av de frågor, som föranleder det största antal tvistigheter mellan de försäkrade och resp. försäkringsinrättning. Det måste nämligen ofta för de försäkrade, som icke kunna sätta sig in i de hårfina skillnader, som härvidlag tages hänsyn till i de olika fallen, förefalla svärbegripligt, varför den ena fått ersättning men icke den andra. Det är emellertid enligt mitt förmenande av största vikt, att en sådan lag som olycksfallsförsäkringslagen upptager klara linjer och att tvisteämnen i största möjliga utsträckning undanrödjas.

Riksförsäkringsanstalten har haft riklig erfarenhet av det missnöje, som just detta tvisteämne, huruvida ett olycksfall, som inträffat på väg till eller från arbetet, skall ersättas, framkallar hos de försäkrade.

För min del har jag även fått den uppfattningen, att arbetsgivarna i allmänhet icke skulle ställa sig ovilligt stämda mot ett införande i lagen om ersättning för olycksfall till och från arbetet.

Hos riksförsäkringsanstalten har av arbetsgivare framställning gjorts om erhållande av försäkring för olycksfall utom arbetet, gällande endast för olycksfall på väg till och från arbetet, men har riksförsäkringsanstalten ansett sig icke kunna bifalla en sådan framställning.»

Det torde av den lämnade redogörelsen framgå, att med den tolkning, som ansetts böra givas åt begreppet olycksfall i arbete, olycksfall, som drabba arbetare på väg till eller från arbetet, vanligen endast under vissa förutsättningar ansetts såsom olycksfall i arbetet. Härutinnan gälla emellertid jämlikt redan enligt äldre lag av domstol och av riksförsäkringsanstalten tillämpad praxis betydelsefulla undantag, vilka på sätt ovan antytts närmare angivits redan vid tillkomsten av den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen. Beträffande den närmare omfattningen av dessa undantag tjänar till viss ledning den av riksförsäkringsanstalten lämnade uppgiften, att av under tiden 1 januari—30 november 1918 anmälda, under väg till eller från arbetet inträffade 137 olycksfall, som drabbat i riksförsäkringsanstalten ej utom arbetet försäkrade, olycksfallet i 44 fall ansetts såsom olycksfall i arbetet och i enlighet därmed ersättning från riksförsäkringsanstalten tillerkänts.

Departements-
chefen.

Även om vid det avgörande härutinnan, som träffas av vederbörande försäkringsinrättning eller i händelse av besvär av försäkringsrådet, vissa tämligen bestämda principer tillämpas, kvarstår dock därvid även för den beslutaende myndigheten ofta en viss tveksamhet. Och för den skadade arbetaren och hans arbetsgivare måste dessa principer ofta te sig ganska svårförståeliga eller kanske understundom i det särskilda fallet rent av godtyckliga. Så blir exempelvis förhållandet, att, medan olycksfall, som drabbar en arbetare, vilken på väg till arbetet hunnit inom gränsen för »arbetsområdet» — detta taget i ganska vidsträckt mening — i regel anses såsom olycksfall i arbete, olycksfall i

arbete däremot i allmänhet icke anses föreligga, där arbetsområdet är mer begränsat, men olycksfallet inträffar utom detsamma under för övrigt liknande förutsättningar. Olycksfall, som träffat en skogsarbetare, vilken färdats till arbetsplatsen å väg, som upptagits och underhållits av arbetsgivaren för dennes skogsarbeten, har ansetts såsom olycksfall i arbetet, medan däremot olycksfall, som under liknande förhållanden drabbat arbetare å vanlig väg ej lär anses såsom olycksfall i arbetet. Olycksfall, som under färd till viss från den vanliga arbetsorten avlägset belägen arbetsplats träffat arbetare, vilken särskilt dit skickas, torde i allmänhet bli ansett såsom olycksfall i arbetet. Däremot lär olycksfall, som drabbar en arbetare, under det han befinner sig på väg för att för dagen börja sitt vanliga arbete i hemorten, i allmänhet knappats anses såsom olycksfall i arbete, även om den tid, som åtgår för färden till och från arbetet särskilt inräknas i arbetstiden och även i avlöningshänseende tages i betraktande såsom sådan.

Mot en utsträckning av den obligatoriska försäkringen till att avse olycksfall, inträffade på väg till eller från arbetet, har huvudsakligen anförts, att sådana olycksfall drabbade arbetarna å område, med avseende varå arbetsgivaren icke hade någon som helst förfoganderätt, utan som undandroge sig åtgärder från hans sida för undvikande av olycksfall. Överhuvud stode dylika olycksfall ej i något förhållande till det ifrågavarande yrkets farlighet, något som även medförde svårigheter vid beräkning av olycksfallsrisken och premiernas belopp. Det funnes icke heller tillräckliga skäl, varför kostnaderna för sådan utsträckning av försäkringen skulle drabba arbetsgivarna.

Dessa invändningar kunna enligt min mening icke fränkännas ett visst teoretiskt berättigande, men synas mig dock delvis skjuta över målet. Även beträffande olycksfall, som inträffat under arbetet, kan det ofta påstås, att de icke kunnat undvikas genom några som helst åtgärder från arbetsgivarens sida. Den moderna olycksfallsförsäkringen bygger ju icke heller på arbetsgivarens ansvarighet såsom grundval för hans förpliktelser. I och för sig måste det väl anses lovvärt, att de rättsskipande myndigheterna visat en benägenhet att finna sådana anknytningsmoment mellan inträffade olycksfall och själva arbetet, som kunnat föranleda ersättning även vid ganska avlägset orsakssammanhang. Men i den mån praxis utvecklats i nu nämnd riktning, synas några vägande invändningar icke heller kunna riktas mot en ytterligare utsträckning av den lagstadgade ersättningsskyldigheten i nu ifrågavarande avseende. Det kan för övrigt hävdas, att även de i allmänhet med den nödvändiga färden till eller från arbetet förenade risker böra i sista

hand bäras av det företag, åt vars tjänst arbetaren ägnar sin arbetskraft och av vars avkastning kostnaderna för arbetarens uppehälle måste utgå, varför någon strängt principiell åtskillnad mellan dessa och de under arbetet inträffade olycksfallen näppeligen kan upprätthållas. Under anförda förhållanden måste det också för arbetaren te sig skäligen naturligt, att så icke äger rum. Den ökning i kostnaden för den obligatoriska olycksfallsförsäkringen, som blir en följd av även de nu ifrågasvarande olycksfallens inordnande under densamma, lär ej heller kunna för arbetsgivarna bliva av någon avsevärdare betydelse. Att låta denna fråga anstå till en kommande, mera allmän revision av olycksfallsförsäkringslagen, såsom försäkringsrådet ifrågasatt, synes mig icke nödigt, då en därav påkallad lagändring icke torde hava närmare sammanhang med de övriga ändringar, som må finnas påkallade vid en sådan revision.

Riksförsäkringsanstalten har i sin ifrågasvarande framställning efter mönster av den åberopade österrikiska lagen av den 21 augusti 1917 begränsat sitt förslag i förevarande del till att avse olycksfall, som drabba arbetare på väg från bostaden till arbetet eller från arbetet till bostaden, samt därvid vidare, likaledes i anslutning till den österrikiska lagen, knutit det villkor, att arbetaren icke i eget intresse eller eljest av anledning, som icke står i samband med hans arbetsanställning, avvikit från de av honom vanligen använda vägar.

Givetvis kan det ofta inträffa, att vägen till eller från arbetet icke toges från eller till bostaden, utan exempelvis från eller till närbelägen måltidsställe eller annan utom arbetsområdet belägen plats, vilken arbetaren kan hava liknande intresse i att under uppehåll i arbetet besöka som den egna bostaden. Ur denna synpunkt sett kunde det synas motiverat, att, såsom också motionsvis inom riksdagen föreslagits, den ifrågasvarande utvidgningen av försäkringens omfattning utan särskilt angiven inskränkning gäves avseende på fall, då arbetare färdas till eller från arbetet. Därigenom skulle emellertid komma att under försäkringen inbegripas såväl fall, då arbetaren kanske i mer eller mindre direkt strid mot arbetsavtalet under arbetstiden vart som helst avlägsnade sig från arbetsplatsen, som även fall, där efter slutat arbete för dagen arbetaren i något lika enskilt intresse begäve sig från arbetsplatsen till vilken annan plats som helst än bostaden; och detta utan avseende därå, om arbetaren härigenom utsatte sig för en kanske ingalunda obetydlig olycksfallsrisk. För en dylik risk synes emellertid arbetsgivaren i så fall skäligen icke böra göras ansvarig.

Med avseende å arbetarens regelmässigt erforderliga färd mellan bostaden och arbetsplatsen te sig förhållandena annorlunda, och det särskilt i de

talrika fall, där bostaden tillhör arbetsgivaren eller av honom anskaffats eller bestämts eller är belägen å mark, där den verksamhet utövas, i vars intresse arbetaren arbetar.

Om jag sålunda anser mig böra tillstyrka, att arbetsgivares ansvar i ifrågavarande avseende begränsas till fall, där fråga är om färd från bostaden till arbetet och från arbetet till bostaden, synes det mig å andra sidan icke erforderligt att härvid uttryckligen i lagtexten foga någon särskild sådan begränsning, som riks försäkringsanstaltens förslag innefattar. Det torde nämligen ligga i sakens natur, att, om arbetaren drabbas av olycksfall under ett i sitt enskilda intresse gjort avbrott på vägen, t. ex. under besök för egen räkning i en affärslokal eller dylikt, eller under det han, utan att därtill hava föranletts i något intresse, som sammanhänger med arbetet, tagit någon avväg, vilken han lägligen icke bort eller behöft begagna, han därunder icke bör anses hava befunnit sig på väg mellan arbetsplatsen och bostaden i den mening, varom här är fråga. Det torde utan olägenhet kunna överlätas åt rättstillämpningen att härvid, likasom även i fråga om tydningen av begreppet bostad och vad därmed i det särskilda fallet skäligen bör likställas, träffa det avgörande, som med hänsyn till omständigheterna i varje fall kan anses lämpligast.

Det lär ävenledes utan vidare vara klart, att den härmed be-
träffande arbetares färd till eller från bostaden uttalade regeln icke får verka inskränkning i den hittills gjorda tydningen av begreppet olycksfall i arbete med hänsyn till andra fall, då arbetare färdas till eller från arbetet.

Rörande frågan om tiden för ikraftträdandet av de ifrågavarande lagändringarna anför riks försäkringsanstalten:

Tiden för
ikraft-
trädandet
av ifråga-
varande
lagändring-
arna.

»Riks försäkringsanstalten finner visserligen önskvärt, att de ifrågakomma ändringarna må träda i kraft snarast möjligt. Därest ändringarna skulle träda i kraft under löpande kalenderår, skulle emellertid, då försäkringsåret sammanfaller med kalenderåret, därav förorsakas betydande svårigheter av försäkrings- och förvaltningsteknisk art. Skola de avlöningsbelopp, efter vilka ersättningarna enligt lagen bestämmas, beräknas efter olika grunder under olika delar av ett försäkringsår, måste nämligen dessa olika grunder också tillämpas vid beräkningen av de avlöningssummor, efter vilka försäkringsavgifterna skola fastställas. Härav skulle följa avsevärda svårigheter icke blott för försäkringsinrättningarna vid uträkandet och påförandet av försäkringsavgifterna, utan även för de arbetsgivare, som för försäkringsavgifternas definitiva bestämmande avlämna uppgifter rörande utgivna löner m. m.»

Givetvis vore det önskvärt, att de nu ifrågavarande ändringarna i olycksfallsförsäkringslagen kunde snarast vinna tillämpning. Departements-
chefen.

På sätt riks-försäkringsanstalten framhållit och jag ytterligare inhämtat, skulle emellertid, om så skulle ske under loppet av innevarande år, detta möta ganska betydande svårigheter.

Vad angår de större arbetsgivare, vilka hava sina arbetare försäkrade i riks-försäkringsanstalten, påföras desamma försäkringsavgifter för löpande kalenderår antingen en gång för hela året, i så fall under dess tidigare del, eller ock två gånger om året med i regel hälften under vardera uppördsterminen. Efter årets utgång regleras dessa avgifter med stöd av från varje arbetsgivare inkommande löneuppgifter m. m. Skulle härvid under ett efterföljande år, 1920, tagas hänsyn till de under år 1919 genom i förevarande avseenden gjorda lagändringar inträffade förändrade förhållanden, skulle detta föranleda, att arbetsgivarna måste lämna särskilda uppgifter för tiden före och särskilda för tiden efter förändringens inträdande. Även riks-försäkringsanstaltens arbete med regleringarna skulle härigenom avsevärt ökas. Vidkommande de mindre arbetsgivarna skall premiedebiteringen ske för löpande kalenderår i samband med den allmänna kronouppbörd. Detta har dock hittills ej kunnat enhetligt genomföras. För de största städerna måste dock denna debitering — vars resultat skall föreligga beträffande Stockholm före den 15 juni och i övrigt före juli månads utgång — för år 1919 påbörjas redan i april månad. Någon reglering av premierna för dessa arbetsgivare äger sedermera icke rum, såframt icke sådant av arbetsgivaren särskilt begäres. Även kan förekomma, att arbetsgivare under året upphört med sitt företag.

Beträffande de enskilda ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen — där försäkringen är beroende på avtal om delägarskap i bolaget — uppbäras enligt fastställda bolagsordningar försäkringspremierna i allmänhet en gång för löpande kalenderår vid årets början. För dessa bolag skulle alltså en förändring i nu ifrågavarande avseenden under löpande kalenderår kunna medföra ej blott ett därav föranlett avsevärt ökat premie-regleringsarbete, utan även särskilda kostnader i övrigt.

Vidkommande den tillämnade höjningen av sjukpenningen under karenstiden låter det sig, enligt vad jag inhämtat, redan i betraktande av det omfattande arbete, som försäkringsinrättningarna, särskilt riks-försäkringsanstalten, därav skulle förorsakas dels med hänsyn till att försäkring under sagda tid ej gäller — vare sig i riks-försäkringsanstalten eller i sådant enskilt bolag, som i olycksfallsförsäkringslagen avses — med mindre från arbetsgivarens sida frivilligt avtal därom ingåtts med försäkringsinrättningen, dels ock för premiebestämningen,

icke göra att bringa en dylik höjning till verkställighet förr än tidigast med ingången av år 1920.

Av anförda skäl anser jag mig ej böra tillstyrka avvikelse från riksförsäkringsanstaltens förslag i förevarande del. De ifrågavarande lagändringarna torde alltså böra träda i kraft med ingången av år 1920.

Föredraganden uppläste härefter ett i enlighet med vad nu anförts avfattat förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och hemställde, att lagrådets utlåtande över detta förslag, som var av den lydelse, bilaga till protokollet utvisar, måtte för det i 87 § regeringsformen angivna ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;
och tacktes Hans Maj:t Konungen därtill lämna bifall.

Ur protokollet:

Edw. Wetterling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Envar arbetare är, där ej nedan annorlunda stadgas, enligt denna lag försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet.

Såsom olycksfall i arbetet anses ock olycksfall, som träffar arbetare på väg från bostaden till arbetet eller från arbetet till bostaden.

Kostnaden för försäkringen bestrides, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivaren.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar, som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete. Med arbetsgivare förstås envar, för vilkens räkning sådan arbetare användes till arbete, utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Såsom arbetare enligt denna lag anses ej den, som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe, som av honom bestämmes, ej heller arbetsgivares barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom, ej heller den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren, för år räknat, överstiger niotusen kronor, ej heller minderårig, som icke fyllt tolv år, ej heller den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare.

9 §.

Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmäles, utgör hela den avlöning — vinstandelar, där sådana förekommit, inräknade — som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadade eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Lag samma vare, där den skadade under någon tid av året, på grund av tillfälligt övertidsarbete eller annat särskilt förhållande, åtnjutit väsentligt högre avlöning, eller, på grund av sjukdom eller annan oförvållad anledning, åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrkesutbildning eller endast tillfälligtvis använts till det arbete, i vilket olycksfallet inträffat, eller den skadade är minderårig.

Utgöres avlöning helt eller delvis av naturaförmåner, uppskattas dessa förmånens värde efter de i arbetsorten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten tvåtusenfyrhundra kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten fyrahundra femtio kronor, skall den beräknas till detta belopp.

Med den i 6 § 1) omförmälda dagliga arbetsförtjänst förstås en trehundra sextiofemtedel av den enligt ovan angivna grunder bestämda årliga arbetsförtjänsten.

37 §.

Intill dess särskild lag om sjukförsäkring må varda genomförd, äger arbetare, som i denna lag avses, vid sjukdom, som förorsakats av olycksfall i arbete, under de trettiofem första dagarna efter dagen för olycksfallet, så länge sjukdomen varar, samt beträffande erforderlig läkarvård och läkemedel jämväl under sistnämnda dag, av arbetsgivaren erhålla ersättning enligt de i 6 § angående ersättning vid sjukdom stadgade grunder;

dock att den dagliga sjukpenningen skall utgå med följande belopp, nämligen:

a) en krona, om den skadade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring påförts pensionsavgift med tre kronor eller om pensionsavgift ej påförts;

b) en krona tjugofem öre, om pensionsavgiften utgör fem kronor;

c) en krona sjuttiofem öre, om pensionsavgiften utgör åtta kronor;

d) två kronor femtio öre, om pensionsavgiften utgör tretton kronor samt den inkomst, på grund varav pensionsavgiften påförts, ej uppgått till 1,800 kronor;

e) tre kronor femtio öre, om pensionsavgiften utgör tretton kronor samt den inkomst, på grund varav pensionsavgiften påförts, uppgått till 1,800 kronor eller mera;

samt att sjukpenning ej utgår, med mindre sjukdomen varat under mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet.

I fråga om ersättning, som ovan sägs, skall vad i 10, 11, 12, 13, 14, 20, 24, 25, 30 och 31 §§ är stadgat i tillämpliga delar lända till efter rättelse.

Kan den skadade, på grund av arbetsgivarens obestånd eller av annan anledning, ej utfå ersättningen, utgives densamma i arbetsgivarens ställe av den försäkringsinrättning, i vilken hans arbetare äro försäkrade enligt 4 §, ägande inrättningen av arbetsgivaren söka åter vad sålunda utgivits. Förlust, som på grund av denna bestämmelse må uppkomma för riksförsäkringsanstalten, ersättes av statsmedel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920, dock att ersättningsanspråk, som grundas på olycksfall, vilket dessförinnan inträffat, bedömes enligt äldre lag.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den 3 mars 1919.

Närvarande:

Justitieråden *Gullstrand,*
von Seth,
Wedberg,
 Regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga.*

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 11 februari 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen Carl Henrik Julius von Schulzenheim.

Justitierådet *Wedberg* yttrade:

Det föreslagna stadgandet om begreppet olycksfall i arbete läser leda till strängare förpliktelser för arbetsgivaren än som med rättvisa och billighet är förenligt. De betänkligheter i sådant hänseende, vilka uttalats vid ifrågavarande ärendes handläggning inom riksförsäkringsanstalten, synas mig i huvudsak välgrundade. Med anknytning till föredragande departementschefens yttrande kan tilläggas, att försäkringen skulle enligt förslaget komma att omfatta även fall, då arbetaren kanske i mer eller mindre direkt strid mot arbetsavtalet under arbetstiden lämnar arbetsplatsen för att uppsöka bostaden.

Den vinst förslaget skulle skänka därutinnan, att lagen gäve otvetydig ledning för besvarandet av vissa, nu tvivelaktiga frågor, synes mig ej nog stor att, trots vad nyss anmärkts, motivera den tilltänkta lagändringen.

Lagrådets övriga ledamöter lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11
mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte anmälde, efter gemensam beredning med t. f. chefen för justitiedepartementet, lagrådets den 3 mars 1919 avgivna utlåtande över det den 11 februari 1919 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Efter erinran att förslaget av lagrådets flesta ledamöter lämnats utan anmärkning hemställde föredraganden, att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Adeltgren.